

DAVOR MOJAŠ

NEGROMANT NA POSEBNOM ZADATKU – SLUČAJ VUŠOVIĆ

PREMIJERE

RAZGOVOR

TEMAT

FESTIVAL
S POVODOM

NOVO O
STAROM

MEĐUNARODNA
SCENA

ESEJ

TEORIJA

VOX

HISTRIONIS

NOVE
KNJIGE

DRAMA

Sanjan od spisatelja, željen od redatelja, žuden od glumca, očekivan od gledatelja i prizvan od kroničara – Negromant na specijalnom zadatku u zahtjevnom poslaniju odabira Prvoga Vidrina glumca nužno mora redefiniirati vlastitu opću i znanu percepciju i usvojiti nametnutu mu, obvezujuću, sasvim novu i drugačiju ulogu. Posebnu. Odvojen od svoga uvodno monološkog obračuna u nekoj premijernoj prigodi izvedbe Držičeve neke *komediole*, udaljen od privilegirane aktualne i uspomenarske glumačke podjele, dislociran s poljane koja srce je i duša Grada, ignoriran od sličnih eventualnih i izgnan iz moguće staleške interesne udruge negromancijama sklonih – nužno otkriva, prelistava i zdvoji nad otvorenim stranicama, po Thaliji nekoj blago mahnitoj nazvanih dnevnika i otrgnutih listova nedopisanih bilješki koji, sklonjeni u škrinju *sekretu*, jesu zapravo povijest teatra koja se otimlje vremenu, opire racionalnom i priziva osobno. Emotivni ispis vlastitih vremeplovskih lutanja i susretanja kojima je ishodišni povod determiniran obiljetničkom povodom, usložen delikatnim izborom, nužnim emotivnim opterećenjima i stvarnim i dogodenim prizorima koji snagom svojom, neupitnošu ishodišnih nakana, razlozima i obvezujućim svekolikolikim i inim povodima jednostavno provocira i osvještuje ovaj ispis fragmentata teatarske biografije glumca koji je i Dugi Nos i, mijenjajući vlastitu sudbinu za onu imaginarnu stvarne *čovuljice*, negromant i prije negoli se u virtualnom prizoru nesna, usprkos kroničnoj Dum Marinovoj nesanicu, s njim susreo.

Rijetke su glumačke sudbine danas u nas koje, iz godine u godinu, usložnjavaju svoje usude teatarskim izazovima obogaćujući ih uvijek iznova novim neočekivanim i nadahnjujućim tragovima. Ostajući tako, i izvan osobnih mogućih ambicija, trajnim vrijednim dosezima suvremenoga hrvatskog glumišta. Svjedočanstvo posvećenosti *njarnjas*-poslanstvu i dokaz neiscrpnog vrela talenta koji zrači, mobilizira, obvezuje i osviještuje samu suštinu glumačku. I glumca. I teatra. Koji, napokon, bez obzira o kojoj se ulozi radi, liku koji mu je prepušten, u kojoj se predstavi zatekne i u koji projekt odluta, nudi onu nužnu osobnu jedinstvenu glumačku kreaciju koja nikog ne ostavlja ravnodušnim. Koja se pamti, evidentira i preslaže u fascikle kronika, stranice antologija i korice monografija. I one neke druge izreske sakupljene u marnom “press-klippingu” zavedenih i *oslastijeh* u svrhe neke druge i drugačije i *od tezijeh načina*. Bez obzira na posljedice. I moguće ishitrenosti. Ali vazda dovoljan, sebi dosljedan i koliko treba i kad treba *nazbilj*. Među takve rijetke i odabrane, bez obzira što ga knjige uloga i novi glumački izazovi, dopusti li im da ga nagovore i pristane li u nekom svom novom nesnu, još čekaju, spada i glumačka osobnost Predraga Vušovića. Rečenog Pređa, koji zasigurno svoju posebnost može zahvaliti upravo i svom dubrovačkom odrastanju, lapadskim igrama, stradunskom diru, mladenačkim redovitim nastupima u predstavama za djecu i mlade Kazališta Marina Držića te, kasnije, u srednjoškolskoj i kratkoj studentskoj fazi, kada ostaje prepoznatljivim glumačkim

PREMIJERE

RAZGOVOR

TEMAT

FESTIVAL

S POVODOM

NOVO O

STAROM

MEĐUNARODNA

SCENA

ESEJ

TEORIJA

VOX

HISTRIONIS

NOVE

KNJIGE

DRAMA

znakom i tragom predstava Studentskog teatra Lero, u predstavama sasvim drugačijih poetika, izazova i povoda. Danas, toliko godišta poslije i, tko bi rekao – desetljeća, krhotine Vušovićevih glumačkih tragova moguće je sakupiti u kakav-takav logično svrsishodan alibi Pometova prvostupnika koji, kada se o njemu radi i kada se to njega tiče, lako postaje oboriv kao nenapisan čin glumačke biografije koja, *ako i ne bude tako dobra i lijepa*, uvijek može računati na dovoljno znatizeljne i na *lijepu ženu koje ju će gledati* i na nas i vas *dobre koji ju će te slušati*. Biografski glumački Vušovićev rukavac, izdvojen i po svemu poseban, upravo je na Držičevoj liniji, dovoljno podatan i poticajan da dopušta novinarski osvrt, traži ispise kroničara i blago emotivna zastranjenja autora *ovijeh riječi* i rečenica netipičnih za ovakve i slične prigode.

Bez obzira igrao u *mladosti* Ruzzantea, Kralja Ubua, Krvnika ili Najavlivača, Vušović je uvijek ostajao zaigrano svoj, pometovski drugačiji, negromantovski *ončas* zamišljen, dijete Grada i glumac s *ušima priklonitijema i s očima smagljivijemi*, radošću nekog čuda, izvučen iz Vidrine kutije vremena. I ostavljen da se *brjemenu ako modava*. Onakav nevelik, suh i tanak sa *tancima* u srcu i kroničnim jugom u duši. Njegov prvi doticaj s Držičem, izvan – siguran sam – tada nepročitane ili tek prelistane lektire, bila je jedna jako, jako davna Lerova scenska prigodnica, recitalska doskočica s Paljetkovom pjesmom *Marin Držić*. Postoji i filmski crno-bijeli zapis lerovske izvedbe te Lukove pjesme na praznoj sceni Kazališta Marina Držića u kojoj Predo gimnazijalac, uz još nekoliko njih, ispred spuštena zastora, uz ostalo, kazuje: *...On nikad nije imo cekin, / bio je hahar i berekin. // On što je sviro to je pleso / i solio je drugim meso...* I ne sluteći što ga, dok krhotine godišta dubrovačkih i zagrebačkih bude skupljao, u životu čeka. Već dovoljno znanog i izvan tadašnjih amaterskih kazališnih okvira. I poslije, kada je, to samo on zna zašto, na svoj način živio iste te stihove, udahnjujući im vlastite noći i dopisujući im zore. Očekivano usplahiren i prozvan. S uvijek svjesno poljuljanim alibijem. I strašću. Na sceni i izvan nje. Osobnost koja zrcali podneblje, prepoznaje i dešifriira ljudske sudbine Grada i nudi raskošnost autentičnoga glumačkog umijeća kojim je ovladao vlastitim glumačkim principima i praksom i zazorom autoriteta Akademije koja ga je tek blago disciplinirala. Ostajući i dalje pometnik, na radost puka, u dosluhu s tajnom vlastite

umjetničke taštine, kazališnih teoretičara i kritičara koji su njegovim kreacijama svjedočili. I uloge ocjenjivali. I ne bez razloga i negromancijom nekom svima nedostupnom kasnije, upravo u Držičevim komedijama Vušović je ostvario neke svoje ponajbolje glumačke prinose. I ne slučajno, upravo u Dubrovniku, gradu koji ga je obogaćio svojim svekolikim duhovnim ozračjem, kazališnom poviješću i praksom, nadahnuo prividom sklada svojih ulica i poljana, renesansnim suzvučjima, obdario energijom koju je uvijek, bez obzira na sve i svima usprkos, uspijevao koncentrirati u neponovljivu i uvijek iznenađujuću glumačku virtuoznost. Improvizirajući najčešće prave male glumačke etide, ponekad, inateći se i u suprotnosti s likom koji tumači, ali uvijek neodoljivo privlačne gledatelju. Dopadljive sa zadržkom i samo njemu znanim kontekstom. Teatralizirajući svaki povod, ponudenu nakanu, dramaturgovu primisao, redateljev napatuk, teoretičarovu fusnotu, lerovsku slobodu, festivalsku etabiliranost, ekskluzivnost premijera, ponudu kolega i spremnost partnera za igru. Stavljajući redatelja na muke, isijavajući mobilizirajuće prizive u ansambl okupljenih i tražeći pozornost negromancijom ozračjenog. Glumca. Publika je uvijek bila onaj dodatni poticaj koji je iz njega izvlačio neočekivana glumačka rješenja, neznane zapletenosti unutarnjih stanja likova koje je tumačio i dječaćki razigran pogled zahvale dugotrajnim aplauzima na kraju.

Opetujemo, u dosadašnjem glumačkom opusu Predraga Vušovića zasigurno posebno i izdvojeno mjesto imaju uloge u Držičevim komedijama odigrane upravo u Gradu u programima Dubrovačkih ljetnih igara. Jer, svaki od Držičevih likova, Predo u sebi krije. Za razliku od mnogih i samo prilaznih, nikada nije bio ni Niko, ni Pjero ili Vlaho. Bio je Maro. Lutka. Onda kada je 1990. Dalibor Foretić adaptirao, a Luko Paljetak epilogom dopisao Marina Držića u lutkarskom izletu Kazališta Marina Držića u projektu Zlatka Boureka u parku Umjetničke škole u, toga davnog ljeta, lutkarskom *Pohodu od slave*. Taj Maro Marojević više je bio iskušaj svestranosti i iznimka koja je poslije i prije, postupno, postajala pravilo. Zapravo, odmah je bio Dundo. Prelistajmo onda njegov raspored mjesta i ispis uloga na negromantovoj *trpezi* uvijek jednog nedostajućeg. Bio je Dundo Marojević u istoimenju Držičevoj komediji na Lovrjenci 1984. i 1985. godine u zajedničkoj produkciji Akademije za kazališnu i filmsku umjetnost i Grupe Lift u kojoj je bio od osnutka,

M. Držić, *Dundo Maroje*, Dubrovačke ljetne igre, 1995.

Predrag Vušović

uz ine, zajedno s redateljem Krešimirom Dolenčićem. Dundo je bio i 1995. na Gundulićevoj poljani (u neposrednoj blizini Držičeve, gdje su godištima ranije Pozdravili igrali *Play Držić* i susjedne Buničeve, gdje su Festival-ski dramski ansambli i još neka kazališta ljetima s publikom, ovako i onako, *stavljali pamet na komediju*) u glumačkom ansamblu "Gavelle", također u Dolenčićevoj režiji. U deset godina odrastanja jednako mlad, ali životnim, drugim i ne samo dubrovačkim iskustvom, bogatiji i zamišljeniji. Vušovićev Dundo od zaigranog i proušnog starca u nastupu pometnika od marcipana, kako sam tih godišta nadahnutu generaciju mladih glumaca s Lovrjenca u jednoj novinskoj bilješci nazvao, zatvorio se u staračku čangrizavost i *njorgetavost* s primjetnim talogom međuvremena koji je, završnim songom, Dolenčićeva predstava na Gundulićevoj poljani posebno potencirala. Moglo bi se reći, nakon poratne Kunčevićeve *Tirene* na Gracu, *Dundo* u Gradu bila je i logična i očekivana epitafo-predstava jednom vremenu koje je svjedočilo o *ljudima nahvao*, i to tako zorno da je publika, odlazeći Širokom ulicom do Gundulićeve poljane, prolazila

pored skeleti praznih izgorjelih gradskih palača. Dva Dunda, isti redatelj, deset godina poslije i sasvim nov i drugačiji Vušović – glumac u crnoj krabulji nagrižen sudbinom, s iskustvom ratnih dana Dubrovnika i noći kada je vode nedostajalo, a Amerlingova fontana na Gundulićevoj bila suha, bez golubova u svome podnožju. Međutim, njegova interpretacija Pometu u *Dundu Maroju* na Pustjerni 1989. u izvedbi Festival-skog dramskog ansambla i u režiji Paola Magellija, za što je ovjenčan Nagradom Orlando, bila je po svemu izdvojena glumačka bravura visokog umjetničkog dometa (tako je ocjenjena), s do tada neviđenim skrivenim primislima virtuozuza od fortune. Bio je to Pomet ostavljen među ostacima grada Držičeva vremena, turoban, izgubljen u prašini nesklona vremena i koji se *brjemenu* onom svome, da bi preživio, mora akomodavati. I ne slučajno, biti i negromant na kraju. Predstave. Koji će na smetištu ljudskih krhotina progovoriti o ljudima *nazbilj* i ljudima *nahvao*, naslućujući mrak, nesanicu i skore vjetrove rata. Kada će taj isti prostor Pustjernerje ostati i doslovnim preslikom scenografije kojom će, dvije godine poslije, hoditi

PREMIJERE

RAZGOVOR

TEMAT

FESTIVAL

S POVODOM

NOVO O

STAROM

MEĐUNARODNA

SCENA

ESEJ

TEORIJA

VOX

HISTRIONIS

NOVE

KNJIGE

DRAMA

po pepelu Straduna. Ljeta 2000., na prostoru Peskarije, u staroj Gradskoj luci, redatelj Ivica Kunčević *Dunda Maroja* prepoznaje kao dramu otklona vlasti od onih kojima vladaju i prohoda pometnika svakodnevnicom koja je obrnuto zrcalo *onijeh* gore do kojih se ne može. U toj dubrovačkoj ljetnoj i gorkoj *komedijoli* od "Dunda" nije bilo Laure. Vlast je bila Laura. I, zna se, koga je i zašto Petrunjela *služila*. U toj Kunčevićevoj prvoj dubrovačkoj premijeri *Dunda Maroja*, Vušovićev Pomet na Peskariji stišanih je gesta, koliko treba rastrčan i rastrgan, dovoljno koncentriran, racionalan, zaustavljen u kolopletu zbivanja koja mu ne idu na ruku. Sputavaju ga i sužavaju mu izbor na tek jednu dobitnu kartu – uvijek novo zazivanje i izazivanje fortune. Kao jedini preostali izbor. Način života. Kao život sam. U intimnom razgovoru s Negromantom (i ne slučajno Perom Kvrčćem, jednako znanim i slavnim Pometom *davnijeh* godišta i godišta dubrovačkih), Pomet, sjedeći na *kuferu* (*prateži* svojoj u koju sve što ima mu je stalo), razlučuje vlastiti alibi i zlokobne niti sudbine koje mu donosi prijeteće južno s mora, odnosno obećavajući dodir maestra la koji će iznova u njemu iznaći povod za novi, završni, trijumfalni hod virtuozu kojemu se ipak, kada uzmogne, vrijeme akomodava. I onda, godišta-dva kasnije, u parku stare bolnice, prostoru usložene dubrovačke povijesti i obilja konotacija prostora i Bolnice i Parka Gradac, Vušović u režiji Paola Magellija, u svom novom ljetnom dubrovačkom pometovanju, u *Grizuli* je Grizula (2005.). U vilinski svijet zalutao *zajedno sa sugradanima*, među borove i pinije, tamo gdje se iz mraka sluti crta obzorja, a raster zvijezda usudni je priziv *Dubrave* gdje vile, izazovne i vješte, žive *među šiskama*, gore, u granama, miršuci na smolu, glasajući se kada cvrčci utihnu. Vušovićev Grizula, izgubljen s Omakalom (Doris Šarić Kukuljića), uzaludno žudi za alibijem svoje avanture. Svoje željene zatravljenosti. Od vila *uzet*. Iz *Dubrave* izuzet. Nikada jadrniji i ostavljeniji. Na putu slutećih privida. Ljeta u kojem se iznova dokazivao i potvrđivao u začudnoj Magellijevoj viziji *Plakira* atraktivne inscenacije i posebno-glaumačkog angažmana. Po parku, među stablima i slojevima borovih iglica, razasutih pometnika. I onda su ljeta prolazila s nekim drugim mu ulogama, jeseni i zime zagrebačke u "Gavelli" i kojekuda, da bi iznova, u oračaju najavljivanoj polumilenija rođenja slavnoga komediografa, u Gradu, na Igramu, u parku Umjetničke škole Luke Sorkočevića, ljeta 2007., ponovno u Do-

lenčicevoj režiji, osvanuo kao Arkulin u istoimenoj komediji igranoj tek jednom ili dva puta, ako je vjerovati kazališnim repertoarima, ali sigurno u Kazalištu Marina Držića (1997.) u režiji Vice Kunčevića, s (opet) Perom Kvrčćem u naslovnoj ulozi. I kao da se jedan krak linije Vidrih života po Vušoviću u Dubrovniku zaokružilo. Za razliku od onog, deset godišta ranije, u teatru Bondinom, tamnog, mračnog i tragičnog *Arkulina*, Dolenčić otvara njegovu renesansnu dušu i nastavlja remetiti sklad koji je tek kao "make-up" produkcijski i lukav neki, onako uvodno raspojasao i *rasprostro* na prostoru koji je zapravo i poljana i taraca i dardin. S koje se Grad iza, u noćnom sfumatu, nazire i s koje se o tom Gradu svekolikih rasprodaja, gdje sve ima rastuću cijenu u eurima, zajedljivo zbori. I Arkulin, taj Vušović sveprisutni, usud svoj trži za kuću bez koje će ostati kad negromant mu ponudi *Cibo dolce e nutrimento della longa gueressima*. I kada ukaže svoje drugačije lice *nahvao*. A čudesa svoja u korist svoju cinično koristi. I cijenu za to ima. Dolično pohlepan upitnog digniteta. Tu prvu rečenicu, koju Arkulin izgovara u sačuvanom dijelu komedije, odušiti na kraju. Zaustavljen, ostavljen i sam. Koliko god mu Milica i Ančica pred očima prošlo.

A negromant prizvan za ovu, ovakvu neku, pomalo i nedoličnu negromanciju složiti i *zgotovit*, voljom samog svoga tajnog stvoritelja (ako ga ima skrivenog u igri inicijala D. i M. i M. i D.), u vlastitu se suprotnost, u pravilu, pretvori. Pa, koliko god bio "sanjan", "željen", "žuden", "prizvan" i "očekivan", za inat se, dok emocije ne izbljede, pritaji. I u obličju sasvim drugom se ukaže. Iznenada. Očekivano neočekivan. Negirajući obećanja, odustajući od moći i ne pomišljajući na čudesa. Potirući učinjeno, brišući napisano, zaboravljajući dogovoreno. Ostavljajući *nerazum* kao nadahnujući početak onoga dovoljno hrabrog da ipak okuša svoju nakanu.

I kada bi autor ove posvete glumcu jednom poželio biti redatelj i onako rastresit, nostalgičan, elegičan i eteričan s godištima u koja je zašao zaželio usceniti i domaštati nešto drugo, a ne *ono onako nešto kratko, zgodno i smiješno* uz *Držićevu obljeticu* (kako mu je s predumišljajem predlagano iz Odbora nekih listopadnih, studenih i imenovanih uz godišnjicu Držićevu i teatarskih krugova znanih inih i lokalnih), onda bi sastavio, za odgađani početak avanture, svoju idealnu i jedinu po-djelu. Predrag Vušović. Marin Držić njim samim. I onda bi, u lerovskom nekom svom utopijskom snu, u nekom

zimskom sutonu Uz ulicu Ilije Sarake hodio i hodio, odgađajući trenutak kada će postati svje-stan koraka, lebdećih pročelja i suzolikih blijedih zvijezda u kosi kurtizana koje su ga, maskirane u ostarjele sinjorine i sijede raščupane gospode, iza *persijana* s prozora uz ulicu promatrale. I onda, tamo na praznoj, u drje-nak, kapare, draču i koprive obrasloj Pustijerni, za veliku *trepezu* sjeo. Kako *po negromanciji* *samo u te strane može se proć*, cijela bi Pomet družina na sceni toj, uz koju se pada i ostaje i blaguje i ponekad *trumpa*, bila Družina od pupica. Velikih, bijelih, s pokretnim rukama, noga-

ma i s glavama koje se mogu micati i koje oči nemaju i usta i nosove i uši i svi su im udovi koncima povezani i, krajem svojim, u Njegovoj ruci *skančani*. A on onda, samo njemu znanim povodima, nakanama, impulsima i razlozima konce vuče, priteže i priteže, pupice miče i preslaže, suprotstavlja i ljulja u prizorima koje je moguće iščitati već i samim njihovim rasporedom. *Čovuljice* koje je čuvao za crne dane, odavno je utržio. I ovladao svim negromancijama i ne htijuci. I bivao tako Pometom, Dundom, Arkulinom, Plakikom, negromantom i obratno. Uvijek jednako bio i ostao Dugi Nos. Onaj koji za trepezom-scenom stoji, pod njom leži, po njoj hodi i nad njom lebdi. Leti. Ovladavajući svim i svima. Kao da sam Vidra iz njega progavara. A on mu dodaje jednu po jednu *obrazinu*, izabirući lica, nudeći vještinu, grimasu, osmijeh, pokret, molitvu i suzu. I onda sve to, pokretom jednim, izbriše. I ostane. Osluškujući tišinu. Odsjaj Lune očiti na licu i onda tiho, uzdahom, da ne uzbibaju se krhki strukovi vila u nekoj od Dubrava u mojoj glavi , šapne: *O koji gledaš sad gdje je ovdj cvit proctil / na zemlji ki nikad pride se ni vidil, / lipotom ki cvitja dobiva ostala, / dragoga prolitja ki je sad sva hvla*. I onda bi, kao uvijek kada ne zna što bi i kome bi, a hoće, *zanjorgao* skupljajući, marom kolekcionara *od potrebe*, na *tacun noći* krotine nesložive u cjelinu – *koje stoji vazda pripravno za poslužit vam*. I tako bi se možda začela predstava. Nova neka koja bi, uvjeravali bi me stariji i redateljski iskusniji i osvješteniji, imala

M. Držić, *Dundo Maroje*, Dubrovačke ljetne igre, 2000., Barbara Rocco i Predrag Vušović

vrlo labave povode, krhke alibije i jedva suvisle potrebnosti. Ali, svojeglav kakav ponekad jesam, Preda bih oslobodio replika izdvojenih i otrgnutih iz Dum Marinove sanjarnice i pustio ga da me iznova iznenadi i uvjeri u negromanciju svoju glumačku. Da se otkrije i prisilili na priznanje. Dopuni svjedočenjima raznim još nekoliko preostalih polupraznih škrinja, polica, registratora i fasicikla na kojima je dovoljno čitkim rukopisom, crnom tintom, istražitelj neki samoproglašeni napisao: "Slučaj Vušović". Dopisujući neke neodgonetljive šifre i samo njemu znane brojeve. Negromant na posebnom zadatku možda je upravo u tim *papirušinama* i *knjigama* skrio, mislio je, vjerodostojan alibi. Uzaludno. I ne znajući, "Slučaj Vušović" ostao je otvoren. Do daljnje. I negromanti imaju dane kada je na njih teško računati. Noći kada, u pravilu, iznevjeravaju. Slučajeve koje ne mogu riješiti. Zadatke u kojima su u sukobu interesa. A one stihove *Epitafija* ostavit ću definitivno vlastitim eteričnim teatarskim iskušenjima, a Glumca svih Pomet družina prepuštiti usudu koji živi. Na sceni, izvan nje i u Gradu kada je. Do novog izazova iz obilja koje nudi negromantova trepa. I idealnog tumača Vidrina Kurvinog Kuhača! I prva sljedeća uloga njegova bit će *Dugi Nos!* Tako se htjelo i tako je zapisano – Predragu Vušoviću. U pretposljednjoj rečenici ove posvete Vidrinom prvom glumcu!